

HRVATSKI

INTERVJU BLANKA MATKOVIĆ, PETER ANTONY ERCEGOVAC

Otkrivamo imena lažnih
žrtava Jasenovca

Ako su komunisti do danas spremni lagati i o poznatim osobama, što tek rade s nepoznatima?

F

MARIJANA DOKOZA

U prošla dva broja Fenixa smo u nastavcima objavili zajednički intervju s poznatom hrvatskom povjesničarkom Blankom Matković, povjesničarom Peterom Anthony Ercegovicem te članom Upravnog odbora Udruge Nikolom Banićem, u kojem govore o logoru Jasenovac, pokušajima da se zametne istina, napadima, nekim dokumentima Udbe, poginulima u Jasenovcu, te drugim zanimljivim temama. U ovom broju donosimo zadnji dio intervjua u kojem sugovornici otkrivaju imena nekih ljudi koji se nalaze na popisu stradalih u Jasenovcu, ali su ubijeni ili umrli negdje drugdje. **FM: Mnoštvo je dokaza o tome kako su na listama poginulih u Jasenovcu i oni ljudi koji su poginuli na drugim mjestima ili koji uopće nisu poginuli Banić: Dokaza je zaista mnogo. Da bi zainteresirani ljudi lakše pratili naš rad, koristimo se uglavnom javno dostupnim digitalnim izvorima po-**

dataka. To ujedno olakšava automatsku računalnu usporedbu podataka iz tih izvora, s podacima iz mrežnog jasenovačkog popisa. Korišteni izvori uključuju popise žrtava njemačkih i talijanskih logora, popise preživjelih logoraša različitih logora, srpske podatke o stradalim Srbima na drugim mjestima u Hrvatskoj, knjige koje se u Spomen-području Jasenovac navode kao izvori podataka, digitalizirane podatke koje su u arhivima pronalazili različiti povjesničari, osobna svjedočanstva rođaka i prijatelja židovskih žrtava iz digitalnog arhiva Yad Vashema, elektroničke enciklopedije i leksikone.

Nisu stradale u Jasenovcu

Na temelju tih izvora dosad smo za preko tisuću navodnih jasenovačkih žrtava poimenično naveli da nisu stradale u Jasenovcu. O apsurdnosti cijelog popisa možda najbolje govore primjeri poznatih osoba. Na popisu je moguće pronaći Mirka Breyera, prvaka Hrvatske bibliografije i osnivača prvog znanstvenog antikvarijata u Hrvatskoj, iako se pouzdano zna da je umro u Zagrebu

Blanka Matković o Sedlarovom filmu koji se prikazivao i u Njemačkoj

Prema navodima g. Sedlara, iza toga filma stoji 12-godišnje istraživanje, no nije mi poznato tko ga je, kada i gdje proveo

FM: O Jasenovcu je Jakov Sedlar napravio i film koji se prikazuje po Njemačkoj. Što vi mislite o tom filmu?

Matković: Rad g. Sedlara mi je općenito prilično nepoznat, jer je jedini njegov film koji sam pogledala upravo ovaj o Jasenovcu. O tom filmu sam prvi put pročitala na Internetu nekoliko dana prije promocije u Zagrebu, dakle, negdje početkom travnja. Nakon zagrebačke promocije netko mi je javio da je u završnoj špici bilo navedeno i moje ime. To me poprilično iznenadilo, jer g. Sedlara i ostale koji su radili na tom filmu, ni ja, ni moj koautor Stipo Pilić ne poznajemo, niti smo s njima ikada imali ikakav kontakt. Prema navodima g. Sedlara, iza toga filma stoji 12-godišnje istraživanje, no nije mi poznato tko ga je, kada i gdje proveo. Nakon emitiranja tog filma reagirali su mnogi „stručnjaci“ za sve i svašta pa tako i za povijest, a u središtu rasprava našla su se i naša imena. U te rasprave su se uključili i brojni mediji, pa i pojedini novinari iz mainstream medija (npr. HRT), koji su na Facebooku i drugdje komentirali da sam ja u svome radu koristila „dokumente“ i „argumente“ pod navodnicima, te da sam „znanstvenica“, lažljivica i falsifikatorica, čiji rad nije ni potrebno čitati jer stane u sms poruku.

strane onih koji nisu završili nikakav fakultet, kojima su metode znanstvenog rada potpuno nepoznate i koji prema vlastitom priznanju moj koautorski rad nisu pročitali, no to ih nije spriječilo da mene i kolegu Pilića oklevaju. Medijima smo uputili nekoliko priopćenja, no medijsku blokadu probili smo prvenstveno zahvaljujući manjim portalima. Jedini veći medij koji nam je dao prostora da odgovorimo na klevete i prezentiramo naš znanstveni rad bila je Slobodna Dalmacija. Stoga ću ovdje još jednom ponoviti da nas g. Sedlar nije konzultirao, niti je u svom dokumentarnom filmu iznio ključne dokumente i teze navedene u našem znanstvenom radu. Sporni film sam pogledala na Internetu i u njemu nisam uspjela prepoznati niti jedan navod iz našeg rada. Zbog čega je g. Sedlar izbacio činjenice potkrijepljene izvornim arhivskim gradivom, nije mi poznato.

Matković: Nemam veze s tim filmom, a pripisuju mi se neke izjave Također mi se pripisuju izjave nekih drugih autora s kojima nikakve veze nemam, a moje se ime konstantno dovodi u vezu s Društvom za istraživanje trostrukog logora Jasenovac – nakladnikom knjige Jasenovački logori iako ja s tim ljudima uopće ne surađujem, a neke od njih uopće ne poznajem. Napadi su prvenstveno dolazili od

1946. godine. On je zaista dvaput završio u Staroj Građi, ali je oba puta pušten, no već samo zatvaranje je komunistima bio znak smrti, usprkos tome što se radi o poznatoj osobi. Zanimljiv primjer je i Tina Morpurgo, hrvatska slikarica iz Splita. Iako je poznata te se zna da je ubijena u Srbiji u logoru Banjica, ipak ju se i dalje navodi kao žrtvu Jasenovca. Ovakvih primjera poznatih osoba ima još, ali već i ova dva oslikavaju krajnju neozbiljnost samog popisa. Ako su komunisti do danas spremni lagati i o poznatim osobama, što tek rade s nepoznatima?

Povijesna istina nekima nije važna Možda je umjetnički dojam bio važniji od povijesne istine pa se slažem s prof. Ivom Bancem koji je istaknuo da film i novine nisu najbolji medij za povijesne rasprave. U svakom slučaju, mi smatramo nekorektnim isticanje naših imena i pozivanje na naš rad u filmu koji s nama očito nikakve veze nije imao, te se ograđujemo od određenih

Hrvatska povjesničarka
Blanka
Matković

I NIKOLA BANIĆ

zaključaka iznesenih u tom filmu. Štoviše, u našem smu radu istaknuli da su daljnja istraživanja neophodna da bi se odgovorilo na pojedina otvorena pitanja o poslijeratnom logoru Jasenovac, iako Sedlarov film ostavlja dojam da je riječ o završenim istraživanjima i konkretnim rezultatima koji su već potkrijepljeni dokumentima i drugim dokazima.

Koliko je ljudi bilo zatočeno u logoru i koliko ih je stradalo na različite načine?

FM: Različita su i tumačenja je li to bio radni ili koncentracijski logor te kada su bila najveća stradanja ljudi u tom logoru

Banić: Je li bio radni ili koncentracijski logor, otvoreno je pitanje. Poznato je da su u njemu postojali određeni industrijski pogoni, zbog čega je za vrijeme rata bio više puta bombardiran od strane saveznika. Ako bi se vjerovalo nepouzdanim podacima s trenutne inačice popisa nastalih uglavnom za vrijeme komunističke diktature, onda se više od polovice svih stradanja u Jasenovcu dogodilo 1942. godine, ali zbog spomenute nepouzdanosti za mnoga od njih se ne može dokazati da se uopće nisu dogodila tamo, pa je teško točno odgovoriti na postavljeno pitanje.

Matković: Jedan od osnovnih problema istraživanja Jase-

novca krije se u činjenici da mi još uvijek ne raspolažemo s dva podatka: koliko je ljudi bilo zatočeno u logoru i koliko ih je stradalo na različite načine. Bez odgovara na ova dva pitanja, nemoguće je reći kolika je bila smrtnost u Jasenovcu. Jednoga dana kada ovi podaci budu poznati i pouzdani, moći ćemo izračunati taj postotak te analizirati kada je smrtnost u logoru bila najveća i zbog čega. Nije svejedno je li smrtnost bila izrazito velika u godini kad je logor poharao tifus ili je ona bila izazvana likvidacijama. Pretpostavimo da je smrtnost na određenoj lokaciji u ratu bila 20 %. Tada ne možemo govoriti o logoru smrti. Ako je negdje smrtnost bila čak 80, 90 ili gotovo 100 %, tada je očito riječ o logoru koji se može opisati kao logor smrti. Tijekom rada na „Dugopoljskom žrtvoslovu“, dr. sc. don Josip Dukić i ja ustanovili smo 445 stradalih Dugopoljaca u Drugom svjetskom ratu. Dugopolje je početkom rata moglo imati negdje oko 2500 stanovnika. Točnu brojku nemamo, jer sačuvani su podaci za 1931. i 1948., no ove brojke nam ipak pokazuju da je tijekom rata i poraća na različite načine stradalo gotovo 20 % stanovništva. Riječ je o svakako velikoj brojci za tako malo mjesto, no unatoč tome nitko ne govori o „gradiću smrti“.